

Teatras. Planavimas, metodai, darbo būdai

Parengė dr. Vida Kazragytė

Planuojant vadovaujamosi [bendraja teatro programa](#). Planavimas – ne plano parašymas, bet numatymas, kada ir kokiomis priemonėmis bus pasiekti bendrojoje programoje numatyti tikslai, atsižvelgiant į mokyklos, klasės socialinio kultūrinio gyvenimo situaciją. Bendroji teatro programa – taip pat planas. Ji nurodo apibendrintus tikslus ir pasiekimus. Todėl pirmiausia dera įsiskaityti ir suprasti, kokio lygio mokinių žinių ir gebėjimų laukiama baigus programą, kad nebūtų reikalaujama nei per daug, nei per mažai. Toliau reiktų kelti tarpinius tikslus – apibrėžti *tarpinius* gebėjimus, žinias ir supratimą (nuostatų ugdymas yra ilgas procesas, jų formulavimas gali ir nesikeisti arba keistis, konkretėti tik iš dalies). Tokiu būdu mokytojas parengs *ilgalaikį planą, apimantį dvejus mokymosi metus ir suskirstytą mokymosi etapais arba ciklais*. Konkrečią ciklo trukmę pasirenka mokytojas.

Ciklą sudaro pamokų serija, *apimanti visas ugdomosios veiklos sritis ir pasibaigianti mokinių pasiekimų įvertinimu*. Mokymas ciklais turėtų padėti mokiniams suvokti, kad jie turimas žinias ir gebėjimus tobulina pakartodami veiklas, bet jų turinys darosi vis sudėtingesnis, išsamesnis ir padeda įgyti vis aukštesnio lygio žinias, supratimą, gebėjimus bei nuostatas. Planavimas ir mokymas ciklais padeda išvengti atsitiktinio, fragmentiško žinojimo ar gebėjimų, kuriuos mokiniai greitai pamiršta ir negali perkelti į kitas situacijas. Būtent pasikartojimas padeda geriau įsisąmoninti tai, ko mokomasi ir laiduoja didesnę perkėlimo tikimybę, padeda mokytis ne dėl „atsiskaitymo“, bet dėl kompetentingumo. Ciklo pabaigoje skiriama viena (ar daugiau) diagnostinė kūrybinė užduotis. Į šios užduoties sėkmingą atlikimą ir turėtų būti orientuojamas viso ciklo mokymas ir mokymasis. Užduoties atlikimas realiai parodys mokinių kompetentingumą.

Kitas svarbus ciklinio planavimo aspektas – integravimas. Iš anksto numatant ugdomųjų veiklų (teatro raiškos, spektaklių interpretavimo ir vertinimo ir teatro vaidmens pažinimo) integravimo aspektus, sumažinami mokymosi krūviai, išvengiama netikusio akademinio mokymo (pavyzdžiui, teatro istorijos mokymo konspektuojant).

Trumpalaikis planas sudaromas pasirinktam artimiausiam mokymosi laikotarpiui: mėnesiui, dviem, trimis (*trumpalaikis planas paprastai sutampa su ciklo planu*, nors, jei dirbama ypatingesnėje klasėje, gali ir nesutapti – trumpalaikis planas gali būti tik ciklo dalis, tokiu atveju būtinas dar kruopštesnis planavimas). Trumpalaikis planas yra konkretesnis negu ilgalaikis planas ir geriau pritaikytas prie klasės mokinių turimų gebėjimų ir tolesnio mokymosi poreikių. Trumpalaikio planavimo esmę sudaro mokytojo sprendimas, *kokių mokinių pasiekimų tikimasi, ir jų įvardijimas*. Šis sprendimas

priimamas atsižvelgiant į mokinių pasitikėjimą, motyvaciją, mokymosi tempą, nustčius konkrečios klasės mokinių pasiekimus ir juos priskyrus lygiams (patenkinamam, pagrindiniam, aukštesniajam).

Trumpalaikiame plane nusakytą ugdomąją veiklą galime laikyti **pamokos plano** gairėmis. Mokytojas, rengdamasis pamokai, jas sukonkretina, numatydamas uždavinius (laukiamus rezultatus), veiklą, formuojamąjį vertinimą (grįžtamąjį ryšį), refleksiją. Kadangi mokytojui per pamoką nuolat tenka taikytis prie kintančių sąlygų, pamokos planą sunku tiksliai užrašyti. Todėl jo raštiškos formos neturėtų būti reikalaujama. Mokytojas turėtų turėti planą galvoje, prireikus – papasakoti, pagrįsti jo tinkamumą atsižvelgiant į reikalavimus šiuolaikinei pamokai, bendrąją teatro programą, mokinių pasiekimų būklę, numatomą jų raidą. Toks apriorinis planavimas turi leisti mokytojui visada – prieš pamoką, per pamoką – išlikti lanksčiam, kurti konkretų ir gyvą pamokos scenarijų „čia ir dabar“. Tačiau darbą tik pradedančiam mokytojui patartina planuoti raštu – tai skatins geriau organizuoti savo paties pedagoginį mąstymą, naudoti vaizduotę, empatiškumą ir kūrybingumą.

Pažymėtina, kad planavimas yra procesas, t. y. nuolat vykstantis. Todėl visi planai turi būti nuolat pergalvojami atsižvelgiant į tai, ar jie atitinka tikslus ir gautus rezultatus. Taip pat ir ilgalaikiai planai (dvejų metų ar vienu) turėtų būti koreguojami.

Svarbiausi aspektai organizuojant teatro mokymąsi yra: **1) kelti mokymosi uždavinius ir atsižvelgiant į juos vertinti; 2) taikyti grupinės kūrybos metodą; 3) derinti tiesioginio ir netiesioginio mokymo strategijas. 4) skirti dėmesio teigiamoms emocijoms ir emocijų iškrovai.** Prieš pradedant mokytis, mokiniams turi būti paaiškinama ir pateikiama atliktų užduočių pavyzdžių, rodančių, kokių pasiekimų iš jų tikimasi. Tai leis mokiniams suprasti ir vertinimo kriterijus. Aiškiai įsivaizduojamas laukiamas rezultatas mokinius motyvuos mokytis. Kalbant apie laukiamus pasiekimus, turi būti aiškiai parodyta teatro žinių ir gebėjimų sritis (ko bus išmokta) ir kūrybiškumo sritis – kur jie gali parodyti divergentinius gebėjimus, pvz., pasirinkdami užduotis ar priemones, laisvai derindami įgytas teatro žinias ir gebėjimus, reikšdami savo idėjas ir pan. *Pagrindinis kūrybiškumo kriterijus yra vertingumas – ar kūrybiškumas prisideda prie naujų meninių prasmų atradimo ir ar perteikiamos prasmės (meninės „žinutės“) gina visiems žmonėms bendras svarbias vertybes.*

Mokymosi veikla turėtų būti kuo dažniau organizuojama mokinius skirstant į kūrybines grupes (diferencijuojant), kad mokiniai daugiau mokytųsi bendradarbiaudami. Tai atspindi teatro kūrybos specifiką. Dirbant grupėje, kiekvienas mokinys lengviau randa sau vaidmenį, kuris padėtų geriausiai save jam reikšti (scenarijaus rengėjo, aktoriaus, režisieriaus ir pan.). Dėl vaidmenų grupėje turi būti susitariama, taip pat aptariami kiekvieno vaidmens lūkesčiai ir normos. Tai padės objektyviau vertinti grupės darbą, išvengti tokių situacijų, kai darbas užkraunamas tik keliems grupės nariams. Mokymasis grupėje turi didelę teigiamą įtaką socialiniam emociniam ugdymui. Joje sukuriama emociniai ryšiai, kalbamasi atviriau, kaip su savais, labiau

atsipalaidavus, todėl greičiau bei teisingiau kuriamos (konstruojamos) žinios. Išgyvenamos gyvos teigiamos emocijos sudaro prielaidas ilgiau atmintyje žinias išsaugoti. Vengiama per sunkių ir per lengvų, nereikalingų užduočių. Siekiant, kad mokomosios užduotys būtų tikslingos, turėtų būti atsižvelgiama į mokinio (grupės) greičiausiai pasiekiamus gebėjimus (L. Vygotskis): tai, ko jie dar negeba atlikti, bet galėtų atlikti daugiau išmanančio asmens (mokytojo, draugo, o galbūt ir profesionalaus ateinančio į pamoką menininko) padedami. Taigi kiekviena užduotis turėtų padėti išmokti ko nors nauja. Mokant būtina taikyti **tiesioginio mokymo** (kai mokytojas parodo, kaip atlikti užduotį ar suvaidinti, paaiškina bendresnę sąvoką ir smulkesnes sudedamąsias dalis (pavyzdžiui, tikslingas sceninis veiksmas ir veikėjo uždavinys, uždavinių seka keliose sceninėse situacijose). Šiuo metu vyrauja **tiesioginio mokymo** strategija, nors ji turėtų būti derinama su netiesioginio mokymo strategija. Tiesioginis mokymas apima tokius metodus: paskaita, didaktiškas klausinėjimas, atviras mokymas (rodymas), praktika, treniravimas. Ji veiksminga tada, kai reikia suteikti informaciją, plėtoti įgūdžius žingsnis po žingsnio. Tai deducinė strategija. Pirmiausia pateikiama taisyklė ar apibrėžimas, o paskui ji iliustruojama pavyzdžiais. Pedagogas atlieka mokytojo, vadovo vaidmenį. **Netiesioginis mokymas** – tai tyrimas, indukcija, problemų sprendimas, sprendimų priėmimas, atradimas. Priešingai tiesioginiam mokymui, jis yra orientuotas į mokinį. Abi strategijos turi viena kitą papildyti. Taikomi tokie metodai: refleksuojanti diskusija, sąvokų, supratimo susidarymas, supratimo įgijimas, praleistų žodžių procedūros, problemų sprendimas, vadovaujamas tyrimas. Netiesioginis mokymas siekia aukštesnio lygio mokinio įsitraukimo į stebėjimą, nagrinėjimą remiantis faktinėmis nuorodomis, hipotezių kūrimą. Jis remiasi mokinių susidomėjimu ir smalsumu, paskatina juos generuoti alternatyvas. Išlaisvina mokinius tyrinėti įvairias galimybes ir sumažina baimę klysti, neteisingai atsakyti. Netiesioginio mokymo strategija skatina kūrybingumą, tarpasmeninius įgūdžius ir gebėjimus. Mokiniai pasiekia geresnių medžiagos supratimo ir gebėjimo remtis šiuo supratimu rezultatų. Čia pedagogas atlieka fasilitatoriaus, pagalbininko, eksperto vaidmenį. Mokytojas parengia mokymosi aplinką, sudaro galimybę mokiniams įsitraukti į mokymąsi ir, kai reikia, teikia grįžtamąjį ryšį, ypač kai jie tyrinėja. Naudojami spausdinti, nespausdinti ir žmogiškieji ištekliai.

Netiesioginio mokymo strategijos, kaip mokinių diskusija, refleksija, įsivertinimas, platūs klausimai, apibendrinimas, analizė, tyrimas, kūrybinis žinių taikymas ir kt., kurios leidžia patiems mokiniams kurti (konstruoti) žinias ir padeda ugdyti aukštesnius mąstymo gebėjimus. Šios mokymo strategijos turi leisti pakelti į sąmoningumo lygmenį tai, kas išmokstama nesąmoningai (tiesiog imituojant mokytojo ar draugų veiklą). Teatrinio žinių ir gebėjimų, ypač vaidybos, negalima palikti nesąmoningumo lygmeny, nes tada žinių ir gebėjimų turėtojas jų nesuvokia, negali pasitelkti naujoje situacijoje, taigi pademonstruoti kaip kompetenciją. Nesąmoningos vaidybos patirtis gali turėti ir neigiamų pasekmių (pasitaiko, kad scenoje vaidinę žmonės ima vaidinti ir gyvenime patys to nesuvokdami, apie tai daugiau yra rašęs M. Čechovas „Aktorius kelyje“).

Interaktyvus mokymas remiasi diskusija ir dalijimusi. Mokiniai mokosi iš savo bendraklasių ir mokytojų – kaupia jų mintis, tobulinasi socialinius įgūdžius, plėtoja pagrįstus argumentus. Galima įvairiai grupuoti, apimant visos klasės ir mažų grupių diskusijas, projektus, mokiniams dviese ar trise dirbti prie paskirtų užduočių. Mokytojui svarbu nusakyti temą, valdyti diskusijų laiką, grupių dydį ir išsidėstymą, pranešimų ar dalijimosi būdus. Ši strategija tiek iš mokinių, tiek iš mokytojo reikalauja gerų stebėjimo, klausymo, tarpasmeninių įgūdžių ir gebėjimų. Šios strategijos taikymo sėkmė priklauso nuo mokytojo vadovavimo ir grupės dinamikos plėtojimo įgūdžių.

Patirtinis mokymasis yra induktyvus, orientuotas į mokinį ir į jo veiklą. Asmeninė patirties analizė ir planų, kaip bus taikomas išmokimas kituose kontekstuose, yra svarbiausi dalykai veiksmingam patirtiniam mokymuisi. Jį sudaro tokių etapų ciklas:

- Patirtis;
- Dalijimasis (reakcijos ir pastebėjimai);
- Analizavimas (nustatomi modeliai ir dinamika);
- Apibendrinimas (išvedami principai, taisyklės);
- Taikymas (sudaromi planai, kaip išmokimas bus taikomas kituose kontekstuose).

Čia pabrėžiamas procesas, ne galutinis produktas. Iki galo niekas nieko neišmoksta.

Savarankiškas mokymasis gali būti inicijuotas mokinio arba mokytojo, susitelkiama į šio mokymosi planavimą. Mokytojas vadovauja arba prižiūri. Gali apimti mokymąsi su kitu arba nedidele grupe. Paskatina mokinį prisiimti atsakomybę už planavimą ir mokymosi tempą.

ILGALAIKIS PLANAS (PAVYZDYS) IR PAAIŠKINIMAI

Šis planas – tai tik vienas iš galimų teatro dalyko bendrojo kurso ilgalaikio planavimo variantų. Kiekvienas mokytojas planuoja atsižvelgdamas į teatrą pasirinkusių mokinių grupės pasiekimų lygį, interesus, polinkius, į savo darbo stiliaus ypatybes, mokyklos tradicijas. Planuojant ypač skatintinas mokytojų tarpusavio bendradarbiavimas ir dalijimasis gerąja patirtimi metodinėse grupėse, būreliuose. Kiekvienas mokytojas turėtų rasti sau patogiausią ir efektyviausią mokinių pasiekimų atžvilgiu planavimo formą.

Teatro dalyko tikslas 11–12 (3–4 gimnazijos) klasėse – sudaryti sąlygas mokiniams sukaupti teatro kūrybos ir suvokimo patirtį, reikšmingą jų dvasinei brandai, kompetencijų plėtotei, mokymuisi ir darbui, poreikiui dalyvauti kultūriniame gyvenime.

Valandų skaičius per dvejus metus: bendrasis kursas – 140 val., išplėstinis kursas – 210 val.

Vertinimas: vadovaujamosi mokyklos nustatyta tvarka – 10 balų sistema arba įskaita. Kiekvienas mokymosi etapas (ciklas) baigiamas iš anksto numatytomis vertinimo užduotimis iš skirtingų veiklos sričių arba jas integravus. Prieš pradėdant mokytis kartu su mokiniais nustatomi ir išsiaiškinami užduočių vertinimo kriterijai, kiti reikalavimai. Tikslų pamokų skaičių, skiriamą mokymosi etapui (ciklui), numato mokytojas.

Ugdymo planas, orientuotas į mokinių pasiekimus.

Mokymosi ciklas	Mokinių pasiekimai (kognityviniai bei kūrybiniai gebėjimai ir gebėjimai, parodantys žinias ir supratimą) pagal bendrąją programą – bendrojo kurso mokinių pasiekimų ir turinio apimčių aprašus	Pamokų skaičius
Įvadas į teatro pasaulį.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laisvai veikti scenoje, suvokti ir valdyti save, savo psichofiziką nukreipti į uždavinio įgyvendinimą. 2. Įsivaizduoti ir perteikti išorines aplinkybes (lyja) ir vidines (linksma), atskleisti uždavinį (noriu namo), kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį (noriu pamatyti tai, ko pasiilgau). 3. Improvizuojant kurti fizinius ir kalbinius (intonacinius) veiksmus, plėtoti mintį, atsižvelgti į partnerį. 4. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kokie gebėjimai ir žinios, įgytos improvizuojant, gali būti pritaikomi gyvenime (pvz. atsižvelgti į situaciją, siekti uždavinio ir kt.). 5. Vertinti vaidybą pagal sutartus kriterijus (laisvumą, emocinių vertinimų perteikimą, uždavinio atskleidimą). 6. Nusakyti spektaklio temą, problemą, idėją. Apibūdinti kelių režisierių požiūrį į teatro meną, palyginti naudojamas raiškos priemonės. 7. Įvardinti ir pagrįsti savo požiūrį į teatro meną, kultūrinius poreikius. 	Rugsėjis, spalvis
Bandymai.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizuoti ir vertinti kitų sukurtus etiudus pagal temos aktualumą, problemos ir idėjos atskleidimą. Išsiaiškinti, kokiomis priemonėmis sukuriama scenos vyksmas (pavyzdžiui, reportažas iš įvykio vietos su antrame plane veikiančiais personažais), kaip sukuriama vaizdas, atmosfera. 2. Pasirinkti aktualią temą ir pagal ją – literatūros kūrinį (ištrauką). Apibūdinti temą, idėją, kurią norėtų perteikti etiude. 3. Vertinti savo ir draugų pasirinktus tekstus pagal sutartus kriterijus (aktualumas, bendrąsias žmogaus vertybes ginanti idėja, kt.) 4. Dirbant grupėje režisieriumi ar aktoriumi, kitu kūrėju, numatyti etiudo raiškos priemonės. Jas koreguoti atsižvelgiant į vertinimus ir pasiūlymus. 5. Dirbant grupėje, išbandyti ir atrasti geriausius sprendimus. Juos vertinti pagal sutartus 1–2 kriterijus (įvykio išryškimas, 2–3 epizodų komponavimas). 6. Dalyvauti parodant etiudą. Pagal sutartus kriterijus pristatyti etiudą. 7. Analizuoti savo mokyklos ar vietos bendruomenės teatro veiklą (režisieriai, pastatymai, juose keliamos problemos). 	Lapkritis, gruodis

	8. Apibūdinti, kaip teatras formuoja bendruomenės kultūrinį įvaizdį.	
Atradimai.	<p>1. Analizuoti 2–3 teatro spektaklius ir palyginti, kuo jie skiriasi pagal siekiamus tikslus, naudojamas raiškos priemones, formą, stilių (pvz., Keistuolių teatro spektaklius ir Akademiniio teatro psichologinį realistinį spektaklį „Žaldokynė“, Cezario Graužinio „Nutulę toliai“). Apibūdinti kiekvieno spektaklio 2–3 skirtingus bruožus.</p> <p>2. Dirbant grupėje, susitarti dėl literatūros kūrinio (ištraukos) – ar bus pasirenkamas kitas, ar bus dirbama su tuo pačiu, siekiant dar ryškiau atskleisti idėją. Paaiškinti, kodėl pasirinktas kūrinys tinka interpretuoti scenoje (nedaug veikėjų, yra galimybių kūrybiškai panaudoti scenos raiškos priemones).</p> <p>3. Dirbant grupėje režisieriumi ar aktoriumi, kitu kūrėju, numatyti, kaip bus struktūruojamas scenos vyksmas (sukuriant papildomas scenas, ar tekstą, panaudojant garso, vaizdo raišką). Užfiksuoti sumanymus užrašant ar nupiešiant schemas.</p> <p>4. Analizuoti ir vertinti savo ir draugų sumanymus pagal sutartus kriterijus (ar išryškėja vidiniai įvykiai, personažų santykių raida).</p> <p>5. Išbandyti ir atrasti geriausius sprendimus. Juos pagrįsti subjektyviais motyvais pagal sutartus kriterijus.</p> <p>6. Parodyti etiudą (vaidinimą). Aiškiai ir informatyviai jį pristatyti žiūrovams (klasės draugams). Paaiškinti, kokią informaciją būtina pateikti žiūrovams ir kokiais būdais tai galima padaryti.</p> <p>7. Nusakyti, kaip kito sumanymai nuo pirminės idėjos iki galutinio sprendimo.</p> <p>8. Analizuoti, kokią asmeninę patirtį (gyvenimišką ir kultūrinę) panaudojo kurdamas etiudą.</p>	Sausis, vasaris
Pasidalijimai	<p>1. Nagrinėjant psichologinio realistinio stiliaus spektaklius, analizuoti vaizduojančias situacijas (kurias galime suvokti tiesiogiai) ir priemones, kuriomis sukuriama perkeltinė prasmė (siužeto intriga, veikėjų išsakytos mintys). Nusakyti režisieriaus požiūrį. Diskutuoti apie jo aktualumą.</p> <p>2. Pasirinkti psichologinio realistinio stiliaus literatūros kūrinio ištrauką ir pritaikyti scenai: išryškinti veikėjų veiksmus, kalbą, sustruktūruoti scenas. Motyvuoti pasirinkimą temos, idėjos / vertybių aktualumo požiūriu.</p> <p>3. Improvizuojant ir analizuojant apibūdinti vaidmenis: kokios jų vidinės ir išorinės aplinkybės, uždaviniai ir svarbiausieji uždaviniai, būdingos raiškos priemonės.</p> <p>4. Vaidinant (improvizuotai ir pasirengus) perteikti vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti vaidmeniui būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal šiuos pasiekimus / kriterijus.</p> <p>5. Išbandyti ir atrasti geriausius sceninio vyksmo struktūravimo, vaidmenų interpretacijų, vaizdo, garso sprendimus. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus.</p> <p>6. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (gyvai ar įrašą). Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. Įsivertinti parodytą vaidinimą. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.</p>	Kovas, balandis, gegužė

Senbuviai	<p>1. Prisiminti ir panaudoti žinias, susijusias su laisvu, tikslingu veikimu scenoje (įtampos atpalaidavimas, dėmesio koncentravimas į save, kad galėtum laisvai save valdyti; tikslo išsikėlimas, aplinkybių – vidinių ir išorinių – įsivaizdavimas, priemonių pasirinkimas atsižvelgiant į aplinkybes ir tikslą). Emocinių vertinimų laisvumas ir sąmoningas valdymas.</p> <p>2. Analizuoti vaidmenų atlikimą improvizacijose ir spektakliuose ir išsiaiškinti, kaip vaidmens atlikimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių įsivaizdavimo, uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio įgyvendinimo.</p> <p>3. Aptarti netradicines teatro formas, kaip jose panaudojami kiti menai, skaitmeninės technologijos.</p>	Rugsėjis, spalvis
Paskui idėja	<p>1. Pasirinkti literatūros kūrinį (ištrauką) ir dirbant grupėje jį pritaikyti scenai (pasirinkti veikėjus, scenas, dialogus / monologus). Apibūdinti temą, idėją.</p> <p>2. Analizuoti šiuolaikinio teatro spektaklius ir palyginti, kaip, kokias priemones naudojant juose išryškinami įvykiai, kaip panaudojamas kontrastas, metaforiškos priemonės, atsiribojimo efektas.</p> <p>3. Atsižvelgiant į analizę, pakoreguoti scenarijų. Apgalvoti, numatyti ir užfiksuoti (užrašant, parengiant schemas) scenines raiškos priemones: scenų seką, vaidmenų interpretacijas, garso, vaizdo raišką.</p> <p>4. Vertinti užfiksuotus sumanymus pagal sutartą kriterijų (kaip priemonės atskleidžia norimą perteikti idėją) ir kokius mokymosi uždavinius kelia (išryškinti pagrindinį įvykį etiude ir šalutinius įvykius, panaudoti vaidybos priemones laikantis atsiribojimo principo).</p> <p>5. Vaidinant (improvizuotai ir pasirengus) perteikti vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti vaidmeniui būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal šiuos pasiekimus / kriterijus.</p> <p>6. Įgyvendinti sumanymus, pastatyti ir parodyti etiudą. Vertinti sprendimus pagal sutartus kriterijus (įvykius, kontrastą, metaforiško teatro priemones). Įsivertinti parodytą vaidinimą. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį.</p>	Lapkritis, gruodis
Viršukalnės	<p>1. Nagrinėti Jono Vaitkaus ar Jono Jurašo, Rimo Tumino, Cezario Graužinio kūrybą ir išsiaiškinti, kaip teatras gali žadinti pilietinį sąmoningumą, tautinę savimonę.</p> <p>2. Analizuoti spektakliuose panaudotus kultūrinius įvaizdžius. Bandyti išgyventi ir suvokti, interpretuoti jų papildomą prasmę spektaklyje.</p> <p>3. Vaidinant (improvizuotai ir pasirengus) perteikti vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti vaidmeniui būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal šiuos pasiekimus / kriterijus.</p> <p>4. Analizuoti pasirinktų režisierių kūrybą ir išsiaiškinti, kaip teatras padeda pažinti kultūras (kaip spektakliuose išreiškiami įvairių laikotarpių, visuomenės sluoksnių, tautų, subgrupių kultūriniai skirtumai).</p> <p>5. Nurodyti 2–3 žymiausius Lietuvos teatro menininkus ir jų nuopelnus Lietuvos bei kitų šalių kultūrai.</p>	Sausis, vasaris
Atsisveikinimas	<p>1. Analizuoti aktoriaus ar teatro režisieriaus kūrybinių atradimų kelią remiantis susitikimo su režisieriumi ar aktoriumi medžiaga.</p> <p>2. Susitarti grupėje dėl kūrybinės etiudo idėjos ir suplanuoti jos įgyvendinimo etapus.</p>	Kovas, balandis,

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Įgyvendinant idėją, siekti asmeninių mokymosi uždavinių, susijusių su kuriuo nors raiškos būdu ar būdais: literatūrinio teksto gryninimu, sceninio vyksmo struktūravimu, vaidmenų interpretacijomis, vaizdo, garso sprendimais. 4. Vertinti savo ir draugų siūlomus sprendimus pagal sutartus kriterijus. 5. Vaidinant (improvizuotai ir pasirengus) perteikti vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikti vertinimus (santykius), panaudoti vaidmeniui būdingas priemones. Vertinti vaidmens atlikimą pagal šiuos pasiekimus / kriterijus. 6. Pasirinkti vaidinimo parodymo būdą (gyvai ar įrašą). Tinkamai informuoti žiūrovus, pristatyti vaidinimą. 7. Įsivertinti savo grupės parodytą vaidinimą kūrybiškumo bei naujų prasmių požiūriu. Kokie išmokimo momentai jame ryškiausi? 8. Analizuoti įgytą patirtį. Ar teatras turėjo teigiamos įtakos mano dabartinei savijautai? Suvokiu? Vertinu? Ką galiu iš to, ką išmokau, panaudoti viešajame bendravime? Būsimoje profesinėje veikloje? 9. Numatyti tolesnio tobulėjimo kryptį. Ko dar norėčiau išmokti, jei būtų tokia galimybė? Kokiais būdais galėčiau bandyti atskleisti savo kūrybinį potencialą? 10. Aptarti, kaip teatro kūrybos patirtis išplečia galimybes dalyvauti kultūriniame gyvenime ir kultūrinėje raiškoje. 	gegužė
--	--	--------

Į kiekvieną mokymosi etapą (ciklą) integruojami teatro raiškos (trumpo vaidinimo – etiudo pastatymas ir parodymas), spektaklių interpretavimo ir vertinimo bei teatro svarbos socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimo veiklos. Kiekviename cikle mokytojas skiria papildomai laiko visų mokinių vaidybos gebėjimų ugdymui. Kitu metu mokiniai mokosi ilgalaikėse kūrybinėse grupėse.

Pirmasis mokymosi etapas *Įvadas į teatro pasaulį* yra skirtas padėti vaidybos, sceninių etiudų kūrimo bei spektaklių suvokimo ir vertinimo pagrindus, nes dauguma mokinių ateina į teatro pamokas prieš tai teatro nesimokę. Tai tartum išlyginamasis ciklas. Jis sudarytas pagal žemesniųjų klasių teatro bendrąsias programas.

Antrasis mokymosi etapas *Bandymai* – tai pirmasis etiudų statymo ir parodymo bandymas.

Trečiasis mokymosi etapas *Atradimai* – rodytų, ką, kokį akcentą mokiniai pamato, atranda teatro menininkų kūryboje ir kaip šį akcentą bando panaudoti savo pačių kūryboje.

Ketvirtasis mokymosi etapas, *Pasidalijimai* – tai tęsimas to, kas buvo atrasta. Koregavimas, ryškinimas, gali atsirasti ir išryškėti keli mokymosi ir išmokimo momentai, kuriuos mokiniai pristato klasėje. Jais užbaigiama vienuolikta klasė.

Penktasis mokymosi etapas *Senbuviai* skiriamas prisiminti, pakartoti, įtvirtinti tai, ko buvo mokytasi 11 klasėje. Į jį įeina vaidybos kūrybos ir atlikimo užduotys, ir spektaklių stebėjimas tartum naujomis akimis, ir ieškojimas, kokį elementą norėtų išmokti panaudoti.

Šeštasis mokymosi etapas *Paskui idėją* skiriamas panaudoti kultūrinius įvaizdžius. Šiame etape vaidinimas gali būti ir neparodomas. Pakanka to, kad mokiniai pristato savo kūrybinį sumanymą vaizdžiomis detalėmis.

Septintasis mokymosi etapas *Viršukalnės* – tai teatro menininkų spektaklių stebėjimui, analizei ir vertinimui skirtas etapas. Jei mokiniai rengsis egzaminui, šiame etape jie gali daugiau dėmesio skirti savo sumanymo įgyvendinimo priemonių paieškai.

Aštuntasis mokymosi etapas *Atsisveikinimas* yra skiriamas pabaigti kursą parodant rezultata.

Trumpalaikio (18 pamokų) mokymosi etapo (ciklo) „ĮVADAS Į TEATRO PASAULĮ“ planas. 11 (3 gimnazijos) klasei

Šis įvadinis ciklas skirtas mokiniams, kurie nėra mokęsi teatro, padėti įgyti teatro raiškos ir suvokimo pradmenis, kad būtų galima mokytis toliau pagal bendrąją teatro programą (ši programa parengta taip, lyg visi mokiniai teatro būtų mokęsi nuo pirmos ar bent jau 9–10 klasių). Jei besimokančiųjų grupėje yra jau turinčių tam tikrą teatro raiškos ir suvokimo patirtį, rekomenduojama mokymąsi individualizuoti.

Trukmė: 18 pamokų. Parengta pagal Bendrąją teatro programą viduriniam ugdymui ir žemesniųjų klasių Bendrąsias teatro programas. ???

Tikslas – padėti mokiniams įgyti ir (ar) sutvirtinti vaidybos, etiudų kūrimo ir teatro suvokimo pradmenis, kurie reikalingi mokymuisi pagal Bendrąją teatro programą viduriniam ugdymui.

Vertinimas: formuojamasis vertinimas, vertinimo (diagnozavimo) užduotys mokymosi etapo (ciklo) pabaigoje.

Mokinių pasiekimai

Nuostatos:

- nebijoti atskleisti ir priimti savo jausmus, mintis, kūrybinius sumanymus;
- prisidėti prie geranoriškos, kūrybiškos atmosferos kūrimo;
- bendradarbiauti prisiimant atsakomybę už savo indėlį į bendrą veiklą;
- siekti geriausio rezultato.

Gebėjimai, žinios ir supratimas

1. Laisvai veikti scenoje, suvokti save, valdyti ir savo psichofiziką nukreipti į tikslo įgyvendinimą.
2. Įsivaizduoti ir perteikti išorines aplinkybes (lyja) ir vidines (linksma), atskleisti uždavinį (noriu namo), kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį (noriu pamatyti tai, ko pasiilgau).
3. Improvizuojant kurti fizinius ir kalbinius (intonacinius) veiksmus, plėtoti mintį, atsižvelgti į partnerį.

Mokinių pasiekimai

4. Pateikiant pavyzdžių, nurodyti, kokie gebėjimai ir žinios, įgytos improvizuojant, gali būti pritaikomi gyvenime (pvz., atsižvelgti į situaciją, siekti uždavinio ir kt.).

5. Vertinti vaidybą pagal sutartus kriterijus (laisvumą, emocinių vertinimų perteikimą, uždavinio atskleidimą).

6. Nusakyti spektaklio temą, problemą, idėją. Apibūdinti kelių režisierių požiūrį į teatro meną, palyginti naudojamas raiškos priemonės.

7. Įvardyti ir pagrįsti savo požiūrį į teatro meną, kultūrinius poreikius.

1–2 pamokos. Mokiniai: 1) žaisdami atsipalaiduos, nusiramins, imsis kūrybinės iniciatyvos; 2) nusakys teatro mokymosi lūkesčius; 3) suformuluos darbo taisykles; 4) įvardys esamą asmeninį požiūrį į teatrą.

3–4 pamokos. Mokiniai: 1) įtvirtins laisvumo sąvokos supratimą ir vartojimą; 2) išmoks vis labiau atsipalaiduoti, ims rodyti kūrybinę iniciatyvą; 3) išmoks išsikelti personažo tikslą ir jo siekti kūrybingai panaudodami priemonės.

5–6 pamokos. Mokiniai: 1) atliks psichofizinio trenužo žaidimus ir pratimus, padedančius geriau valdyti vidinius procesus (dėmesį, vaizduotę, mąstymą) ir kūną, judesį, balsą; 2) išmoks perteikti kūno judesiais ir žodžiais, balso intonacijomis išorines fizines ir vidines personažo aplinkybes.

7–8 pamokos. Mokiniai: 1) atliks psichofizinio trenužo žaidimus ir pratimus, padedančius geriau valdyti vidinius procesus (dėmesį, vaizduotę, mąstymą) ir kūną, judesį, balsą; 2) išmoks spontaniškai improvizuoti istoriją ir kūrybiškai panaudoti raiškos priemones.

9–10 pamokos. Mokiniai: 1) atliks psichofizinio trenužo žaidimus ir pratimus, padedančius geriau valdyti vidinius procesus (dėmesį, vaizduotę, mąstymą) ir kūną, judesį, balsą; 2) išmoks bendrauti su partneriu kūrybiškai panaudodami raiškos priemones.

11–12 pamokos. Mokiniai: 1) atliks psichofizinio trenužo žaidimus ir pratimus, padedančius geriau valdyti vidinius procesus (dėmesį, vaizduotę, mąstymą) ir kūną, judesį, balsą; 2) išmoks bendrauti su žiūrovais kūrybiškai panaudodami raiškos priemones.

13–14 pamokos. Mokiniai: 1) atliks psichofizinio trenužo žaidimus ir pratimus, padedančius geriau valdyti vidinius procesus (dėmesį, vaizduotę, mąstymą) ir kūną, judesį, balsą; 2) išmoks bendrauti valdydami ir kūrybiškai naudodami emocines raiškos priemones.

15–16 pamokos. Mokiniai: 1) toliau lavins kūno ir balso valdymo gebėjimus; 2) pasirengs ir atliks teatro raiškos vertinimo užduotį.

17–18 pamokos. Mokiniai: 1) toliau lavins kūno ir balso valdymo gebėjimus; 2) pasirengs ir atliks teatro suvokimo vertinimo užduotį; 3) numatys tolesnio mokymosi uždavinius.